

Statsforvaltaren i Rogaland

Rettleiing

Regionale miljøtilskot til jordbruket i Rogaland 2024

Søknadsfrist 15. oktober 2024

15. november 2024 for beitelaga

Innhald

Endringar i 2024	5
Generelle vilkår	6
Regelverk	7
Miljøkrav og kontroll	8
1. Ordningar for å ta vare på kulturlandskapet.....	9
§4 Drift av bratt areal	9
§5 Drift av beitelag.....	10
§6 Beiting av verdifulle jordbrukslandskap i innmark	12
2. Ordningar for biologisk mangfald	13
§7 Slått av slåttemyr eller slåttemark	13
Skjøtselsråd for slåttemark	13
Skjøtselsråd for slåttemyr	14
§8 Beiting av kystlynghei.....	14
Skjøtselsråd for kystlynghei	15
§9 Brenning av kystlynghei	17
§10 Skjøtsel av biologisk verdifulle areal.....	18
Skjøtselsråd for myr.....	18
§11 Skjøtsel av trua naturtypar	19
Skjøtselsråd for naturbeitemark og hagemark.....	19
§12 Skjøtsel av styvingstre	20
Skjøtselsråd for styvingstre.....	20
Restaurering av eldre tre og etablering av nye.....	21
§13 Soner for pollinerande insekt.....	22

Skjøtselsråd for soner for pollinerande insekt.....	22
§14 Tilrettelegging av hekke- og beiteområde for fugl	24
Høg tilrettelegging - Vipestriper.....	24
Låg tilrettelegging, beiting i våtmarksområde som grenser til verneområde	25
3. Ordningar for å ta vare på kulturminne og kulturmiljø.....	26
Skjøtselsråd for skjøtsel av automatisk freda kulturminne.....	26
§16 Skjøtsel av automatisk freda kulturminne	27
§17 Skjøtsel av enkeltstående automatisk freda kulturminne.....	27
4. Friluftsliv	28
§18 Vedlikehald av turstiar i jordbrukslandskapet.....	28
5. Ordningar for å minske næringsavrenning til vatn.....	29
§19 Grasdekt kantsone i åker	30
§20 Kantsone i eng	30
§21 Grasdekte vassvegar og grasstripe i åker	31
6. Ordningar for å minske utslepp til luft.....	32
§21 Nedfelling av husdyrgjødsel	33
§22 Nedlegging av husdyrgjødsel	33
§23 Spreiing av husdyrgjødsel med tilføringssslange.....	34
7. Jord og jordhelse	35
§24 Fangvekstar som underkultur	35
§25 Fangvekstar sådd etter hausting.....	35
§26 Spreiing av biokol	36
7. Klimarådgiving	37
§28 Miljøavtale	37

Trinn 1	37
Trinn 2	37
§29 Klimarådgivning.....	38
Oversikt over førebels tilskotssats RMP 2024	39

Endringar i 2024

§13 Sonar for pollinerande insekt

Innført nye tiltaksklassar. Dei gjelande tiltaksklassane er *eiga stripe*, *generell frøblanding*, *eiga stripe*, *regional frøblanding*, og *tilgrensande sone*.

§7 Slått av slåttemark og slåttemyr, og §8 Beiting av kystlynghei

For tiltaka om finnast for utval naturtypar, dvs. slåttemark, slåttemyr, og kystlynghei, har det blitt gjort nokon endringar i kva for ein NiN-kvalitet som tilhøyr tiltaksklassane i eStil. Endringa innebere at NiN-kvalitet moderat er flytta frå Lokalt viktig til Viktig, mens NiN-kvalitet låg kjem inn i Lokalt viktig. Områda kartlagt etter handbok 13 oppretthald same tiltaksklasse som tidlegare, det same gjeld NiN-kvalitet svært høg og høg.

Tabell 1: Oversikt over tiltaksklassane i eStil RMP og naturtype kvalitet

Tiltaksklasse i eStil	DN BH13	NiN
Svært viktig	A-lokasjon	Svært høg
Viktig	B-lokasjon	Høg og moderat
Lokalt viktig	C-lokasjon	Låg

§27 Spreiing av biokol

Tilskotstaket auka til 4000 kg spreidd biokol per føretak.

Generelle vilkår

Dersom du har eit landbruksføretak som får produksjonstilskot i jordbruket kan du også søke regionalt miljøtilskot. Føretaket må drive vanleg jordbruksproduksjon på ein eller fleire landbrukseigedomar og vere registrert i Einingsregisteret.

Beitelag som er registrert i Einingsregisteret innan 31. juli i søknadsåret, kan søke tilskot til drift av beitelag. Privatpersonar, lag og foreiningar får ikkje regionalt miljøtilskot.

Det er føretaket som disponerer arealet som kan søke regionalt miljøtilskot. Å disponere eit areal vi seie at føretaket sjølv utfører eller administrerer oppgåver som jordarbeiding, gjødsling, plantevern, gjerdning, hausting/beiting og anna skjøtsel av arealet. Til dømes er det du som søker produksjonstilskot på arealet som skal søkje tilskot til miljøvenleg gjødselspreiing, sjølv om det er andre personar som har det som spreieareal og som utfører gjødslinga. Tilskot som gjeld utmark skal søkjast på av det føretaket som disponerer arealet, og som utfører miljøtilskotet. Skjøtselen må vere i tråd med avtalen leigar har for bruken av området. Til dømes er det føretaket som har beitedyr som skal søke tilskot til beite av kystlynghei. Forholdet mellom eigar og leigetakar er privatrettsleg, og dei må sjølv avtale kva regionalt miljøtilskot eventuelt har å seie for leigeforholdet.

Føretak som er i driftsfellesskap blir omfatta av felles tilskotstak. Du kryssar av i søknaden om du er i driftsfellesskap eller ikkje.

Det er mogleg å søke regionalt miljøtilskot frå 15. september. Søknaden må vere levert innan søknadsfristen 15. oktober. For seint leverte søknadar blir trekt 1000 kr per dag. Fram til 29. oktober kan du endre i allereie innlevert søknad. Det kan du gjere i Altinn. Blir søknaden levert etter 29. oktober blir den avvist. Ta vare på kvitteringa for innlevert søknad, den dokumenterer at søknaden er sendt. Kvitteringa blir sendt føretaket sin meldingsboks i Altinn.

For beitelaga er søknadsfristen 15. november, dei kan lever inn søknaden frå og med 15. september.

Du må ha utført miljøtiltak på areal du disponere i tråd med føringane for tilskotet. Frist for registrering av areal med miljøverdiar, merking av tursti, avmerking av tursti på kart med meir er 31. juli.

Saman med søknad om miljøtilskot skal det vere kart som viser kvar tiltaka er gjort. Ved elektronisk søknad startar søknadsprosessen med å teikne i elektronisk kart som seinare i søknadsprosessen blir overført til søknaden. Søkjer du på papir må du levere både søknadsskjema og kart som viser kvar tiltaka er gjort. Søknaden leverer du til kommunen du har driftssenter i. Kommunen vil deretter teikne inn tiltaka i saksbehandlarsystemet. Fleire tilskotsordningar er avgrensa til definerte område. På nettstaden www.temakart-rogaland.no/rmp er det oversikt over kvar dei ulike tilskotsordningane gjeld

Når du søker tilskot har du plikt til å sette deg inn i føringane for tilskot og oppgje korrekte opplysningar i søknaden. Opplysningane i søknaden skal vere korrekte. Du har plikt til å sette deg inn i vilkåra for tilskot. Søknaden kan bli avkorta dersom du fører opp areal eller dyr som ikkje gir grunnlag for tilskot. Kommunen har plikt til å vurdere om feilopplysingar i søknaden skal føre til avkorting av tilskotet.

Du søker elektronisk via Altinn eller lever papirsøknad til kommunen du har driftssenter i. Nesten alle tiltak krev kartfestning, dette gjer du i den digitale søknadsprosessen.

[Her finn du steg-for-steg rettleiing om korleis du søker digitalt.](#)

Regelverk

Regionalt miljøtilskot i Rogaland er utarbeida frå den nasjonale instruks for regionale miljøtilskot 2023-2027 frå Landbruksdirektoratet. Gjeldande regelverk for RMP er vist nedanfor:

[Forsrift om regionale miljøtilskot i jordbruket, Rogaland](#)

[Landbruksdirektoratet sitt rundskriv som definerer forvaltningsansvar og saksbehandling](#)

[Satsforvalterne sitt rundskriv med kommentarar til reglane og rutinar for saksbehandling](#)

Miljøkrav og kontroll

Miljøvenleg drift

Det er forventa at føretak som får regionalt miljøtilskot viser aktsemd for miljøverdiar, og oppfyller regelverket på miljøområdet. Brot på regelverk gir grunnlag for avkorting av miljøtilskotet. Det same gjer brot på forskrift om gjødslingsplanlegging og manglande journal over plantevernmidlar.

Det skal minimum vere to meter vegetasjonssone langs vassdrag med årssikker vassføring

Mangel på vegetasjonssone langs vassdrag med årssikker vassføring kan føre til at kommunen avkortar søknaden. Sona skal vere minimum to meter brei, og kan vere av all type vegetasjon som gras, buskar, tre o.l. Det er ikkje tillate å jordarbeide eller sprøyte vegetasjonssona.

Føretaket skal ikkje gjere inngrep i kulturlandskapet utan løyve

Dersom føretaket utan løyve gjer inngrep som er negativt for kulturlandskapet, t.d. river steingardar, lukkar bekker, sprøyter kantvegetasjon o.l., kan det føre til at kommunen avkortar søknaden.

Opplysningsplikt og kontroll

Søkarar har plikt til å gi alle opplysningar som kommunen, Statsforvaltaren og Landbruksdirektoratet finn nødvendig for å forvalte ordninga. Kommunen, Statsforvaltaren og Landbruksdirektoratet kontrollerer at utbetaling av tilskot er riktig og skjer på rett grunnlag. Kommunane vil kvart år kontrollere minst 5 prosent av søknadane.

1. Ordningar for å ta vare på kulturlandskapet

Fleire stader i Rogaland er gjengroing av kulturlandskapet eit aukande problem. Det opne og varierte landskapet er svært viktig for trivsel og busetnad. Reiselivet tener også på opne og vakre kulturlandskap. I Regionalt miljøprogram er det valt å gi tilskot til areal som er særleg utsett for gjengroing, og til utvalde område som er viktig av omsyn til turisme eller har særlege kulturhistoriske verdiar.

§4 Drift av bratt areal

Det blir gitt tilskot til drift av bratt jordbruksareal for å halde areala i hevd og for å halde kulturlandskapet opent. Tilskotet blir gitt til jordbruksareal (fulldyrka areal, overflatedyrka areal og innmarksbeite) som har ei helling på 1:5 eller brattare. For å kunne motta tilskotet må søkjar aktivt skjømte arealet, igjennom t.d. slått, ugrashandtering, kalking, gjødsling m.m. Beiting aleine utan andre kultiverande tiltak er ikkje nok for å få tilskot. Arealet må haustast anten ved slått eller beite, og må drivast slik at det har normal fôr kvalitet og produksjon.

Det er den som søker produksjonstilskot på arealet som skal søke miljøtilskotet.

[Her kan du sjå NIBIO sitt kart over bratt areal.](#)

Tiltaksklasse	Førebels sats
Overflatedyrka og fulldyrka	180 kr per dekar
Innmarksbeite	160 kr per dekar

§5 Drift av beitelag

Beitelag kan søke tilskot for å drifte beitelaget, og tilskotet blir gitt per dyr sleppt på utmarksbeite. Ordninga gjeld for sau, geit, hest og storfe sleppt på beite.

Beitelag som søker tilskott må vere registrert i Einingsregisteret.

Enkeltmannsføretak kan ikkje søkje dette tilskotet.

Beitelaget skal vere registrert i den kommunen der størstedelen av beiteområdet ligg. Viss laget beiter i fleire kommunar, så må kommunane saman avgjere kva som er rett registreringskommune. Beitelaget søkjar om tilskot til registreringskommunen. Andre fylke kan ha andre satsar for drift av beitelag. Første året beitelaget søker skal dei sende kopi av vedtektene og kart over beiteområdet til kommunen. Nyregistrerte beitelag skal ha minst 5 medlemmer og 300 småfeeiningar. Minstekrav for eksisterande lag er 3 medlemmar og 150 småfeeiningar. . Laget må organisere felles beitebruk på utmark i minimum 6 veker i sommarhalvåret.

I tillegg er det følgjande krav:

- Laget skal ha eigne reglar og eit styre valt av medlemmane i laget.
- Laget skal vere ope for brukarar som har tilgang til utmarksbeite i eit område der samarbeid kan fremje bruk av beiteområda.
- Laget skal bruke alt av tilskot til laget til å fremje den organiserte beitebruken i området gjennom felles tiltak.
- Laget skal føre rekneskap. Laget kan ikkje overføre tilskot til medlemmane utan dokumenterte utlegg eller utgifter knytt til den organiserte beitebruken.
- Laget skal organisere effektivt og forsvarleg tilsyn og sanking av eigne og andre sine dyr i laget sitt område, tilpassa lokale forhold.
- **Beiteområdet skal inspiserast minst ein gong kvar veke**, slik at unormale tilhøve blir oppdaga og nødvendige tiltak blir sett i verk.
- Laget skal samarbeide med tilgrensande lag når det kan effektivisere ressursbruk og utnytting av beita. Dette gjeld særleg sanking og ettersanking.

- Laget skal notere på fastsett skjema opplysningar om gjennomført tilsyn (dato, tilsynsrunde, unormale tilhøve i beiteområdet og tiltak som er sett i verk).

Statsforvaltaren og kommunen kan i særlege høve be om å få lagt fram denne dokumentasjonen.

Tiltaksklasse	Førebels sats
Hest/storfe	25 kr per dyr
Småfe	25 kr per dyr

§6 Beiting av verdifulle jordbrukslandskap i innmark

Tilskotet blir gitt til beiting av jordbruksareal (dvs. fulldyrka, overflatedyrka, og innmarksbeite) på utvalde bruk som er spesielt verdifulle. Jordbruksareala må vere i god hevd og godt skjøtta for å kvalifisere for tilskot.

Det er mogleg å søke tilskotet i desse områda:

- **Suldal kommune:**
  - Litlehamar
  - Klungtveit
  - Mogleiv
  - Lali
  - Hamrebø
- **Lysefjorden:** Gjeld jordbruksareal øst for Lysefjordbrua
- **Bjerkreim kommune:**
  - Dyrskog ved Ørsdalsvatnet

Tiltaksklasse	Førebels sats
Beiting av verdifulle jordbrukslandskap i innmark	500 kr per dekar

2. Ordningar for biologisk mangfald

Jordbruket er viktig for å ta vare på biologisk mangfald. Nokre av dei mest trua artane finn vi i det ugjødsle beitelandskapet. Målet med regionalt miljøtilskot er å legge til rette for frivillig skjøtsel av viktige naturverdiar i Rogaland. Ein særleg posisjon har kystlyngheia. Det er utarbeidd skjøtelsråd under kvart tema. Søkarar må kunne gjere greie for korleis skjøtselen har vore, og skjøtselen må vere i tråd med skjøtelsråda slik at føremålet med ordninga er stetta.

§7 Slått av slåttemyr eller slåttemark

Slåttemyr og slåttemark er rester etter dei historiske driftsmetodane utan tilgang på kunstgjødsel. Naturtypene er svært sjeldne i Rogaland, og i Noreg. Dei er artsrike og mange trua karplanter er knytt til desse områda. Både slåttemyr og slåttemark treng tilpassa skjøtsel for å kunne bli bevart. Tilskotet utmålast per dekar, og arealet må vere registrert i Naturbase. **Areala må bli slått, beiting aleine vil ikkje utløyse tilskot.** Skjøtelsråda må følgjast for å kunne utløyse tilskotet.

Det blir gitt tilskot til slåttemark og slåttemyr av kvalitet «svært viktig» (A-lokalitet), «viktig» (B-lokalitet), «lokalt viktig» (C-lokalitet) etter DN handbok13 eller «svært høy», «høy» eller «moderat lokalitetskvalitet» etter NiN.

Skjøtelsråd for slåttemark

- Ingen bruk av kjemiske plantevernmidlar, mineralgjødsel eller husdyrgjødsel.
- Slå arealet etter at dei viktigaste blomane har avblomstra, normalt i juli – august.
- La grasset ligge i 2 – 4 dagar etter slått, men fjern det frå slåttearealet etterpå.
- La området gjerne bli beita om hausten

Skjøtselsråd for slåttemyr

- Ingen bruk av kjemiske plantevernmidlar, mineralgjødning eller husdyrgjødning.
- Slå med eitt eller fleire års mellomrom avhengig av veksten. Orkidéar toler ikkje intensiv slått, og på orkiderike myrer bør ikkje same område slås kvart år.
- Slå på seinsommaren slik at plantane får sett frø før dei blir slått, og fjern graset.
- Bruk lette maskinar slik at det ikkje blir køyreskader.
- Beiting kan ikkje erstatte slått.

Tiltaksklasse	Førebels sats
Slått av slåttemyr eller slåttemark	2000 kr per dekar

§8 Beiting av kystlynghei

Kystlyngheia er utvikla i yngre steinalder gjennom at områda blir svidd og tatt i bruk som beite. Endra driftsformer med mindre beite i denne typen landskap, gjorde at dei store samanhengande lyngheiane var i ferd med å forsvinne. I 2015 blei kystlynghei definert som utvald naturtype, noko som betyr at den er av stor nasjonal verdi. Rogaland er det fylket med mest registrert kystlynghei, og det har sidan innføringa av regionalt miljøprogram i 2005 blitt arbeidd systematisk for å stimulere til bruk av desse områda.

Tilskotet blir utbetalt per dekar. Det er den som har beitedyr, og som aktivt skjøttar området som skal søke tilskotet. Kystlyngheia må vere registrert i Naturbase, og det blir gitt ulik sats per dekar etter verdsetting i Naturbase.

Heilårsbeiting der dyra går ute heile året må vere godkjend av Mattilsynet.

Skjøtselsråd for kystlynghei

- Ingen bruk av kjemiske plantevernmidlar, kalk, mineralgjødning eller husdyrgjødning.
- Kystlyngheia må beitast og beitetid/beitetrykk må vere tilpassa tilstanden til kystlyngheia.
- Beiting i skuldersongane er nødvendig. Berre sommarbeite på etablert lyng vil ikkje vere tilstrekkeleg. **Etablert lyng må beitast i minst 10 veker.**
- Rett etter brenning er sommarbeiting viktig. I desse områda må ein vere forsiktig med dyretal og beitetid slik at lyngen får reetablere seg.
- Kva som er «rett» dyretal per dekar vil variere.
  - Teikn på for høgt beitepress er mykje gras, fråvær av lyng og tråkkskader. Lyngen får ein flat form på toppen, og lyngspirer forsvinn heilt frå brannflater.
  - Teikn på for lågt beitepress er treoppslag og forgubbing av lyng. Grasartar veks seg høge og får bløme.
- Beiting med fleire dyreslag på same område er gunstig.
- I område utan gjerde mellom innmark og kystlynghei vil dyra veksle mellom innmark og utmark. Her er utfordringa å sikre god nok avbeiting av kystlyngheia samstundes som oppgjødsling blir unngått. Beitinga i kystlyngheia vil avhenge av fôrtilgang og beitetid. Slikkestein og ulik alder på lyngen vil påverke beitemønsteret til dyra, og ulike dyreraser kan ha ulikt beitemønster. Det er kvaliteten på kystlyngheia som avgjer om slike område kvalifiserer til tilskot.
- Brenning er ein del av normal skjøtsel. Områda bør ikkje brennast oftare enn kvart 10. år eller når lyngen om lag 30 – 40 cm høg. I store samanhengande område bør ein søke å brenne avgrensa område om gangen.

Tilskotstak for beiting av kystlynghei er 60 000 kr/føretak.

Tiltaksklasse i eStil-RMP	DN Handbok 13	NiN	Førebels sats
Svært viktig	A-lokasjon	Svært høg kvalitet	70 kr per dekar
Viktig	B-lokasjon	Høg kvalitet, moderat kvalitet	40 kr per dekar
Lokalt viktig	C-lokasjon	Lav kvalitet	10 kr per dekar

Figur 1: Brenning av kystlynghei er ein viktig del av skjøtselen som bevarer denne naturtypen.

§9 Brenning av kystlynghei

Tilskotet for brenning av kystlynghei blir gitt som eit tilleggs-tilskot til tilskotet for beiting av kystlynghei. For å utløyse brenne-tilskotet må ein søkje og motta beite-tilskotet på det same område i same søknadsomgang. **Når du skal føre inn brenning av kystlynghei tiltaket i søknaden må du først teikne inn området du har beita kystlynghei. Brenning av kystlynghei tiltaket kan berre teiknast inne kor det allereie er teikna inn beiting av kystlynghei.**

Det blir gitt tilskot til brenning av kystlynghei som er av ein slik kvalitet at den kvalifiserer til tilskot etter §8.beiting av kystlynghei. Dersom kystlyngheia ikkje kvalifiserer til beitetilskot, typisk er attgrodd og treng restaurering, kan kommunen søkjast om SMIL-midlar. Ver merksam på at SMIL-midlar må søkjast på FØR du går i gang, medan regionalt miljøtilskot blir gitt i etterkant av sjølve brenning.

Brenninga skal skje mellom 15. september og 15. april, og skal avklarast med lokalt brannvesen. Det må minimum 10 år mellom kvar brenning av arealet.

Brenninga skal utførast i tråd med skjøtselsråda

- Varsle alltid lokalt brannvesen i forkant av brenninga, og lag ein brannplan. Ta gjerne kontakt med andre som har erfaring med brenning, til dømes lyngbrennarlag.
- Det skal vere tilstrekkeleg med folk til å gjennomføre brenninga på ein forsvarleg måte.
- Det skal takast omsyn til hekkande fugl og dyre- og planteliv generelt. Brenning i hekkeområde for havørn og hubro skal avklarast med Statsforvaltaren. Statsforvaltaren har oversikt over kjende hekkeplassar.
- Ved brenning i verneområde skal Statsforvaltaren kontaktast på førehand.

Tilskotstaket er 60 000 kr/føretak.

Tiltaksklasse	Førebels sats
Brenning av kystlynghei	400 kr per dekar

§10 Skjøtsel av biologisk verdifulle areal

Det kan gis tilskot til skjøtsel av på myr klassifisert etter AR5 når den ligg inntil fulldyrka eller overflatedyrka mark, eller innmarksbeite som er godkjend som spreieareal for husdyrgjødsel. I temakart <https://www.temakart-rogaland.no/rmp> kan du skru på kartlag som visar areal som kan motta tilskot for skjøtsel av biologisk verdifull arena. Det kan ikkje vere gjort inngrep i myra som t.d. grøfter og kanalar.

Skjøtselsråd for myr

- Ingen bruk av kjemiske plantevernmidlar, mineralgjødsel eller husdyrgjødsel.
- Ingen sprøyting med plantevernmidlar så framt dette ikkje er ein del av godkjend skjøtsel.
- Oppslag av busker og tre skal haldast nede.
- Riktig beitetid/beitetrykk for å unngå beiting som fører til for mykje opptrakking.

Tilskotstak for skjøtsel av biologisk verdifulle areal er 50 000 kr/føretak.

Tiltaksklasse	Førebels sats
Skjøtsel av biologisk verdifulle areal	300 kr per dekar

§11 Skjøtsel av trua naturtypar

Det kan gis tilskot til beite av naturbeitemark og hagemark i jordbrukslandskapet.. Beitinga skal hindre attgroing og skal vere gjennomført slik at det biologiske mangfaldet blir tatt vare på eller forbetra. Areala det blir gitt tilskot for skal ikkje vere gjødsla, jordarbeidd eller sprøyta med plantevernmidlar. Areala må vere kartfesta i Naturbase for å kvalifisere for tilskot. Naturbeitemark må ha verdi «svært viktig» (A-lokasjon) etter DN Handbok 13 og «svært høg» eller «høg» kvalitet etter NiN, Miljødirektoratets instruks. Hagemark må ha verdi «svært viktig» (A-lokasjon) eller «viktig» (B-lokasjon) etter DN handbok 13 og minimum «moderat» kvalitet etter NiN.

Naturbeitemark er grasmark som er påverka av lang tids beite. Naturbeitemark skiljast frå meir intensivt utnytta eng ved at dei ikkje er pløgd, tilsådd eller gjødsla utanom det dyra legg ifrå seg. Dei er verdifulle område då dei er artsrike, og viser historisk beitebruk.

Engkvein og gulaks og smyle er viktigaste grasslag. Karakteristiske innslag er markfrytle, kystmaure, tiriltunge og blåklokke, sveve-artar. På rikare mark kusymre og vårmarihand. Av raudlisteartar finst solblom og ei rekkje beitemarkssoppar.

Hagemark, ofte kalla hamnehage, er beitemark med tre. Hagemarkene har ofte eit rikt artsmangfald, og er vakre element i kulturlandskapet. Trea i hagemarka kan vere styva. Har du hagemark med styvingstre kan det gis tilskot per dekar for å beite området, og tilskot per tre for å skjøtte styvingstrea.

Skjøtselsråd for naturbeitemark og hagemark

- Ingen bruk av kjemiske plantevernmidlar, mineralgjødsel eller husdyrgjødsel.
- Områda må ikkje bli for intensivt beita. Det viktigaste er å regulere beitetrykket:
  - Teikn på rett skjøtsel er eit urterikt beite med innslag av beitemarksopp.
  - Teikn på for hardt beite: beiteskadar på tre, tråkkskadar, snaubeita område med berre gras.

Tilskotstak for skjøtsel av trua naturtypar er 60 000 kr/føretak.

Tiltaksklasse	Førebels sats
Skjøtsel av trua naturtypar	500 kr per dekar

§12 Skjøtsel av styvingstre

Det blir gitt tilskot for skjøtsel av styvningstre. Tilskotet blir berre utbetalt det året trea blir styva. Med styving meinast i det denne samanheng beskjerjing av nye skot på etablerte styvingstre. Dei som ønskjer å etablere nye styvingstre vil berre få tilskot dersom desse erstattar eldre styvingstre som døyr. Dei nye trea må inngå i eit miljø med eldre styvingstre.

Skjøtselsråd for styvingstre

- Normal styvingsintervall er 5 – 8 år.
- Kapp greinene et par cm over førre styvingsspor.
- Lag eit spor på baksida av greina på førehand slik at ikkje barken blir flerra av under kappinga.
- Kapp slik at vatnet renn av kappflata.
- Område med styvingstre kan med fordel beitast.
- **Tenk sikkerheit!**

Restaurering av eldre tre og etablering av nye

- Trea skal kappast over beitehøgda til husdyr, ca. 2 – 2,5 m over bakken.
- Vær forsiktig ved restaurering av eldre styvingstre. Start med å rydde området og fristill styvingstrea slik at dei får meir lys og mindre konkurranse frå annan vegetasjon. Fordel gjerne fristillinga over 3 – 6 år.
- Ved fristilling kan konkurrerende tre som lett set rotskot ringbarkast, t.d. or, osp, rogn. Dei vil då døye etter 1–2 år og gi ei meir gradvis fristilling av styvingstrea.
- I eit område med restaurering av mange styvingstre bør ein la nokre tre stå urørt og heller etablere nye. Dette fordi mange truleg ikkje vil tole restaureringa.
- Når styvingstrea har tilstrekkeleg lystilgang kan ein gradvis starte med å skjere ned trekrona. T.d. 1/3 av krona med to års mellomrom.
- Gjer restaureringa på vårvinteren før sevjestiging.
- Kapp 10 – 20 cm over tidlegare kappstad dersom treet er gammalt med grov bark. Unngå å skade tidlegare kappstad.
- Fjern dei avkappa greinene.
- Året etter restaurering er det ofte behov for å rydde ugras og lauvoppslag mellom styvingstrea.

Dei som vil restaurere gamle styvingstre kan ta kontakt med kommunen for å høyre om det er aktuelt med SMIL-midlar til restaurering.

Tiltaksklasse	Førebels sats
Skjøtsel av styvningstre	600 kr per stykk

§13 Soner for pollinerande insekt

Det blir gitt tilskot til skjøtsel av soner som er viktige for ville pollinatorartar. Det kan anten vere ei sone på/ved eit jordbruksareal som aktivt blir sådd med eigna frøblandingar, eller skjøtsel av etablerte areal som har ein blanding med plantar som er gunstig for pollinatorar. Sonene må bestå av fleire artar som til saman gir næring for pollinatorar gjennom vekstsesongen.

Tilskotet blir gitt per meter sone. Bredda på sonen må vere minst to meter. Vegetasjonssone langs vassdrag kvalifiserer ikkje for tilskot.

Dei areala som er best eigna er relativt tørre område på næringsfattig jord med god kalktilstand. Viktige treartar som blommar tidleg på våren som t.d. selje, er viktige for insekta. Trea må gjerne stå i samanheng med sonene. Tilskotet blir berre gitt til areal som blir slått.

Skjøtselsråd for soner for pollinerande insekt

- Ingen bruk av kjemiske plantevernmidlar, mineralgjødsel eller husdyrgjødsel.
- Slå arealet etter at dei viktigaste blomane har avblomstra, normalt i august. Er sonene tresatt må det nyttast ljå, ryddesag og liknande. På våren veks graset raskare enn blomsterplantane. Etablerte soner kan difor ha godt av at graset blir slått og fjerna tidleg på våren slik at blomsterplantane får betre plass.
- La plantematerialet ligge i 2 – 4 dagar etter slått, men fjern det frå arealet etterpå.
- La gjerne området bli beita om hausten.
- Det er viktig å ta vare på treslag som er gode matkjelder; lind, selje, rogn, hegg m.fl
- Framande artar med skadepotensiale må fjernast.
- Dersom det blir brukt frøblandingar må dei innehalde ein variasjon av blomsterartar, helst norske artar. Blir det brukt blandingar med framande artar må dei etter [Artsdatabanken](#) sin oversikt, ikkje innebere større enn « lav risiko».

Tilskotstak for tilskot til pollinerande insekt er 10 000 kr per føretak.

Tiltaksklasse	Førebels sats
Eiga sone, generell frøblanding	50 kr per meter
Eiga sone, regional frøblanding	70 kr per meter
Tilgrensande sone	70 kr per meter

Figur 2: Blomar frå ein pollinator-vennleg sone.

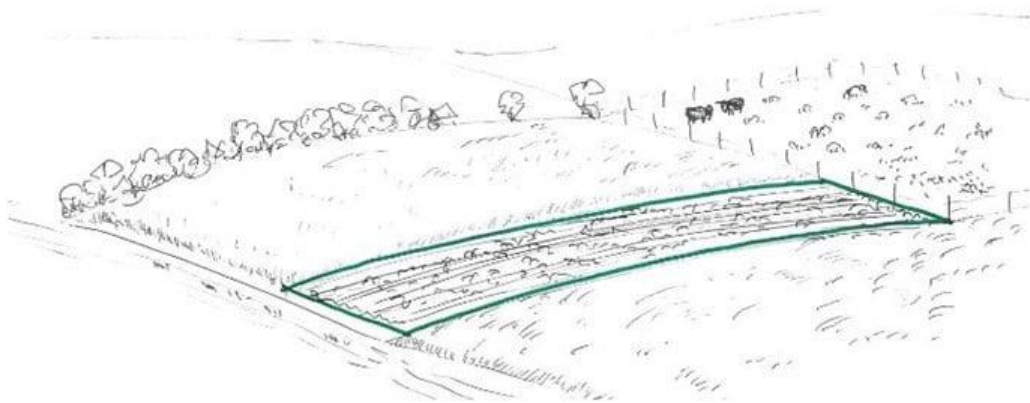
§14 Tilrettelegging av hekke- og beiteområde for fugl

Høg tilrettelegging - Vipestriper

Tilskotet gjeld tilrettelegging for vipe. Føretaket må innan 1. mars same år ha meldt i frå til kommunen eller Statsforvaltaren om interesse for vipestripe. Dette er for at forvaltninga skal kunne følge opp dei interesserte, og utføre stadleg kontroll. Vipa liker område med svart jord i dagen. Det gjer areala opne og oversiktlege slik at ho kan oppdage fiendar. Det kan òg vere areal som blir pløgd på hausten, eller kornareal som blei hausta året før og som ligg i stubb. Sona må minst vere 2 dekar for å kunne mottek tilskot. Områda skal ligge urørt i perioden 20. mars –1. juni. Med urørt meinast det at areala ikkje skal køyrast på i denne perioden. Det betyr at gjødsling og såing må vente til 1. juni.

Arealet skal vere attraktivt for vipa. Spør gjerne om det har vært viper der tidlegare. Det aktuelle vipearealet skal ligge inntil eit sideareal som vipeungane kan rømme ut i når jordbruksdrifta tek til igjen 1. juni. Sidearealet skal ikkje være tresatt. Sidearealet skal være; areal som blir beita (innmarksbeite eller fulldyrka/overflatedyrking), kornareal, myrområde, eller bar fastmark. Sidearealet treng ikkje vere eigd/disponert av den som søker tilskotet. Det må være mogleg for ikkje-flygedyktige vipeungar å komme seg over til sidearealet. Det betyr at det ikkje kan være fråskilt vipearealet med djup kanal, helt tett steinmur, høgt trafikkert veg eller andre uoverkommelege hindringar. **Den kan være viktig å huske at vipearealet bør sås i etter 1. juni for å vere i drift og kvalifisere for produksjonstilskot.** Søkjaren skal berre teikne inn vipearealet i søknaden, og dei kan eventuelt kommentere sidearealet i søknaden. I samband med nydyrking er det vanleg å la arealet ligge ei stund for at det skal sette seg. Tilskotet gjeld allereie fulldyrka areal og ikkje areal under nydyrking. Stadleg kontroll må utførast i perioden 20. mars–1. juni. Det blir maksimalt gitt tilskot til 20 dekar.

Figur 3: Illustrasjon som viser «ei stripe for vipe». Av Erik Steen Larsen.

Låg tilrettelegging, beiting i våtmarksområde som grenser til verneområde

Det er ønskeleg å stimulere til beiting ved dei grunne, fuglerike vatna i Rogaland, som er verna som våtmarksreservat. Det blir derfor gjeve eit tilskot i avgrensa område for ugjødsla beiting med moderat beitetrykk for å syte for rett skjøtsel av viktige våtmarksbiotopar.

Det blir berre gitt tilskot til utvalde område som er kartfesta i www.temakart-rogaland.no/rmp.

Skjøtselsråd for våtmarksbeiting

- Det skal ikkje gjødslast eller leggjast tilleggsfôr på tilskotsarealet med mindre det er avtalt med verneforvaltninga.
- Beitedyra skal ha tilgang til strandsona slik at denne ikkje gror til med takrøyr m.m.
- Riktig beitetrykk er viktig. Beitetrykket må vere så høgt at området ikkje gror igjen, og så lågt at ikkje reir blir øydelagt av tråkk.

Tiltaksklasse	Førebels sats
Høg tilrettelegging	900 kr per dekar
Låg tilrettelegging	300 kr per dekar

3. Ordningar for å ta vare på kulturminne og kulturmiljø

I Rogaland finst det i dag om lag 20 000 automatisk freda kulturminne (det vil seie kulturminne eldre enn 1537 e.Kr). Kulturminna er ein viktig del av kulturarva vår. Gjennom Regionalt miljøprogram blir det gitt tilskot til å skjømte kulturminne knytt til jordbruksareal, og for at det i drifta av arealet blir tatt ekstra omsyn.

Eit kulturminne kan anten få tilskot per dekar eller per stykk, ikkje begge deler. Det blir gitt tilskot per dekar i ordninga §16 *skjømte av automatisk freda kulturminne* medan det blir tilskot per gravminne i ordninga §17 *skjømte av enkeltståande automatisk freda kulturminne*. Søkarane må velje kva ordning dei vil søke på. Det er felles skjømtesråda er dei same.

For å utløyse miljøtilskot må kulturminna ligge på eller rett ved jordbruksareal, og dei må vere synlege. Automatisk freda kulturminne er registrert i Riksantikvaren sin database «Askeladden», og den gir viktig informasjon om kulturminnet.

Skjømtesråd for skjømte av automatisk freda kulturminne

- Det skal vere ein skånsam og aktiv skjømte av områda enten gjennom beiting eller ved at trer og buskar fjernast manuelt. Ryddar du bort tre skal røter stå igjen slik at kulturminne ikkje blir skada
- Store særeigne tre i området kan ein la stå.
- Det skal ikkje gravast på, eller ved eit kulturminne, og det skal ikkje fjernast masse eller torv frå området.
- Det skal ikkje køyrast på eller kloss inntil kulturminnet. Dersom det må brukast traktor eller andre tunge reiskap ved t.d. fjerning av hogstavfall skal det skje på vinteren mens det er tele i bakken.

§16 Skjøtsel av automatisk freda kulturminne

Tilskotet blir gitt per dekar automatisk freda kulturminne inkludert sikringssone. Registreringar på fulldyrka mark som kan haustast på vanleg måte gir ikkje grunnlag for tilskot. I søknaden skal det i tillegg førast opp kor mange ulike lokalitetar det søkjast tilskot til. Ein lokalitet i databasen Askeladden er eit avgrensa område med eit eller fleire enkeltminne.

Tiltaksklasse	Førebels sats
Skjøtsel av automatisk freda kulturminne	100 kr per dekar

§17 Skjøtsel av enkeltstående automatisk freda kulturminne

Tilskotet blir gitt per enkeltminne som etter kulturminnelova er eit gravminne. Med gravminne meinast automatisk freda gravhaugar, gravrøyser, gravkammer, steinleggingar, kistegraver og kyrkjegardar. Gravminna kan liggje enkeltvis. Søkaren må disponere areal der det er minst 3 eller fleire registrerte synlege enkeltminne for å ha rett til tilskot.

Tiltaksklasse	Førebels sats
Skjøtsel av enkeltstående automatisk freda kulturminne	500 kr per gravminne

§15 Drift av seter

Det blir gitt tilskot til drift av enkeltseter med mjølkeproduksjon av ku- eller geitemjølkk for eigen foredling eller levert til meieri. Produksjonsperioden må vere minst fire veker per sesong, med ein produksjon på minimum 45 liter kumjølkk eller 25 liter geitemjølkk per døgn.

Tiltaksklasse	Førebels sats
4 veker	80 000 kr per seter
6 veker	120 000 kr per seter

4. Friluftsliv

Gåtturar gjennom jordbrukslandskapet gir gode opplevingar, og er verdifulle både for folkehelsa og befolkninga si oppleving av jordbruket. Tilskot til turstiar skal stimulere til, og gi betaling for at jordbruksføretak legg til rette for ferdsel på eigedommen. Tilrettelegging er med på å styre ferdsla til dei områda grunneigar ønskjer. Slik tilrettelegging kan vere med på å dempe konflikhtar mellom gardbrukarar og turgåarar.

§18 Vedlikehald av turstiar i jordbrukslandskapet

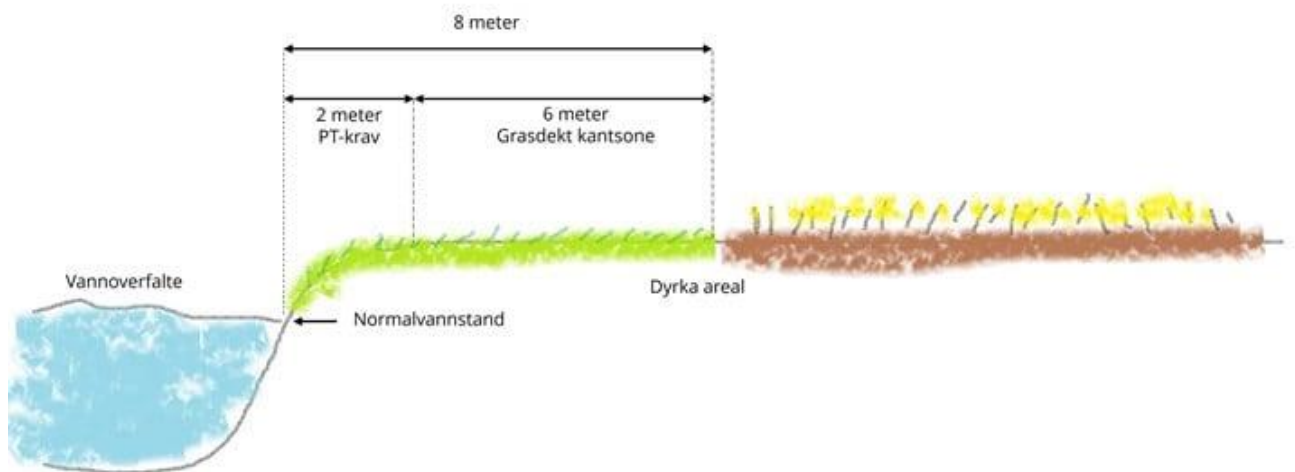
Det blir gitt tilskot vedlikehald av turstiar som grenser til eller ligg på jordbruksareal. Turstien skal vere godt merka og eventuelt skilta i terrenget. Vegetasjonen skal haldast nede, og turstien skal vere open og tilgjengeleg. Turstien skal vere ein naturleg del av ei rundløype eller turstinettverk.

Turstien skal vere merka av på eit kart som befolkninga lett har tilgang til. Til dømes: offentleg kjent turkart (M711 eller eit anna turkart) eller på www.ut.no. Frist for merking av tursti og avmerking av tursti på kart med meir er 31. juli for å utløyse tilskot.

Tiltaksklasse	Førebels sats
Vedlikehald av turstiar i jordbrukslandskapet	9 kr per meter

5. Ordningar for å minske næringsavrenning til vatn

I Rogaland er avrenning frå jordbruk ei av kjeldene til at mange vassdrag ikkje har god nok tilstand jamfør vassforskrifta. Dette gjeld særleg i dei sentrale jordbruksområda på Jæren og på Haugalandet, noko som kjem tydeleg fram i Regionalt miljøprogram. Tilskotet skal legge til rette for frivillige tiltak slik at påverknaden frå jordbruket blir redusert. Det er grovfôrproduksjon på 95 prosent av jordbruksarealet i Rogaland. Utfordringane her er i stor grad knytt til gjødsling og fosfortilstand i jord. Der det er open åker vil erosjon utgjere fare for tap av jord og næringsstoff til vassdrag. På vann-nett.no kan alle sjå vassdraga sin tilstand og påverknadskjelder.

Figur 4: Eksempel på ein godkjend kantsone.

§19 Grasdekt kantsone i åker

Det blir gitt tilskot til å etablere og skjøtte grassoner langs vassdrag på teigar med open åker. Grassona skal ligge mellom kantsona og åkerveksten, og vere minst 8 meter der minst 6 meter skal ligge på fulldyrka areal. Grassona skal vere fleirårig og ikkje gjødslast eller sprøytast, og den skal haustast anten ved slått eller beite. Det er eit krav for produksjonstilskot om vegetasjonssone langs vassdrag, denne oppløyde kantsona/vegetasjonssona må vere minst 2 meter. Samtidig må søkarar vere merksam på at denne sona er omfatta av vassressurslova. Kantsona som er eit krav for å motta produksjonstilskot kjem i tillegg til dei 6 meter grasdekt kantsone som skal liggje på fulldyrka jord.

Søkarar må minimum ha 50 meter grasdekt sone for å utløyse tilskotet.

Tiltaksklasse	Førebels sats
Korn	35 kr per meter
Potet/grønsaker	55 kr per meter

§20 Kantsone i eng

Det blir tilskot til å halde ugjødsla kantsone i eng langs vassdrag. Den ugjødsla sona skal ligge på fulldyrka eller overflatedyrka areal, og skal vere minst 4 meter brei. Søkarar må minimum ha 50 meter kantsone.

Tiltaksklasse	Førebels sats
Prioriterte områder (Jæren og Haugaland vannområde)	25 kr per meter
Andre områder	10 kr per meter

§21 Grasdekte vassvegar og grasstripe i åker

Det blir gitt tilskot til fleirårig grasdekke i dråg på åkerareal. Grasdekket skal vere minimum 6 meter breitt, og vere godt etablert om hausten. Det blir også gitt tilskot for grasdekke på tvers av fallet i lange hellinger. Grasdekke på tvers av fallretninga skal minimum vere to meter breitt.

Ved fornying skal jordarbeiding og såing skje mellom 1. mars og 1. juli.

Tiltaksklasse	Førebels sats
Korn	35 kr per meter
Potet/grønsaker	55 kr per meter

6. Ordningar for å minske utslepp til luft

Rogaland har med sin store husdyrproduksjon store mengder med husdyrgjødsel til disposisjon. Det aller meste av husdyrgjødsel blir nytta lokalt og spreidd på jordbruksjorda i løpet av vekstsesongen. Tap av nitrogen til luft skjer både gjennom lagring og bruk av husdyrgjødsel. Gjennom å nytte spreieutstyr som anten legg gjødsel direkte på bakken eller skyt den ned i jorda kan tapet reduserast. I tillegg vil vasstilsetting av gjødsel betre infiltrasjonen slik at faren for overflateavrenning blir mindre.

Om lag 85 prosent av fosforet som blir tilført jordbruksareala i Rogaland kjem frå husdyrgjødsel. I Rogaland er miljøvenleg gjødselspreiing òg eit viktig tiltak for å minske næringstap til vassdrag.

Figur 5: Miljøvenleg gjødselspreiing Foto: Statsforvaltaren i Rogaland.

For ordningane §21 nedfelling av husdyrgjødsel og §22 nedlegging av husdyrgjødsel gjeld dei same vilkåra. Det skal **maksimalt spreiaast 6 tonn per dekar vassinnblanda husdyrgjødsel per spreiiing**. Den som søker tilskot skal ha årleg gjødslingsplan og skiftenoteringar som viser spreiedato og mengd gjødsel spreidd per dekar. All bruk av gjødsel skal kome fram av gjødslingsplanen.

Siste spreiedato på areal det er søkt tilskot til er 10. august. Arealet skal haustast eller beitast etter siste spreiiing. Det er den som disponerer arealet som skal søke tilskot. **All bruk av husdyrgjødsel på areal det blir søkt tilskot til skal vere spreidd med miljøvenleg metode.**

§21 Nedfelling av husdyrgjødsel

Det blir gitt tilskot til spreiiing av husdyrgjødsel ved nedfelling på fulldyrka eller overflatedyrka areal.

Tiltaksklasse	Førebels sats
Nedfelling	80 kr per dekar

§22 Nedlegging av husdyrgjødsel

Det blir gitt tilskot til spreiiing av husdyrgjødsel ved nedlegging på fulldyrka eller overflatedyrka areal.

Tiltaksklasse	Førebels sats
Nedlegging	80 kr per dekar

§23 Spreiing av husdyrgjødsel med tilføringslange

Det blir gitt ekstra tilskot til dei som bruker tilføringslange ved nedlegging eller nedfelling av husdyrgjødsel. Tilføringslange må ha blitt brukt ved alle gjødslingane på arealet i søknadsåret.

Når du skal føre inn dette tiltaket i søknaden må du først teikne inn området du har brukt nedfelling/nedlegging. Dette tiltaket kan berre teiknast inne kor det allereie er teikna inn nedfelling eller nedlegging.

Tiltaksklasse	Førebels sats
Bruk av tilføringslange	50 kr per dekar

7. Jord og jordhelse

Fangvekstar er vekstar som blir sådd samtidig med, eller etter hausting av tidlegkulturar av grønnsaker, potet eller rotvekstar for å samle opp næringsstoff og redusere jorderosjonen etter at hovudveksten er hausta. Det blir ikkje gitt tilskot til gjenlegg, det vil seie at fangveksten er hovudkultur året etter.

- Såtidspunktet må vere så tidleg at fangveksten er godt etablert før november.
- Det kan maksimalt vere 15 prosent belgvekstar i fangveksten.
- Fangveksten skal ikkje gjødslast og sprøytast. Unnateke er sprøyting mot floghavre, hønsehirse og svartstøtvier.
- Fangveksten kan haustast ved slått eller beiting under føresetnad av at dette ikkje fører til vesentleg dårlegare effekt pga. køyreskadar eller betydelege skadar etter hard beiting og tråkk.
- **Arealet skal ikkje jordarbeidast før 15. februar neste år.**

§24 Fangvekstar som underkultur

Det blir gitt tilskot for fangvekstar sådd i veksande kulturar av korn, oljevekstar, radkulturar eller mais.

Tiltaksklasse	Førebels sats
Fangvekst som underkultur	300 kr per dekar

§25 Fangvekstar sådd etter hausting

Fangvekstar er vekstar som blir sådd etter hausting av tidlegkulturar av grønnsaker, potet eller rotvekstar.

Tiltaksklasse	Førebels sats
Fangvekst sådd etter hausting	300 kr per dekar

§26 Spreiing av biokol

Det kan gis tilskot til spreiiing av biokol i open åker. Biokolet skal moldast ned etter spreiiing. Innkjøpt biokol må oppfylle dei europeiske kvalitetskrava for EBC. Eigenprodusert biokol må lagast av rein skogvirke eller plantemateriale frå garden.

Tilskotet blir fastsett per kg basert på biokol med minimum 75 prosent tørrstoff. Det skal teiknast inn i kart kva areal som har fått tilført biokol. Det blir maksimalt gitt tilskot til 4000 kg spreidd biokol per føretak.

Tiltaksklasse	Førebels sats
Biokol	15 kr per kg

7. Klimarådgiving

§28 Miljøavtale

I nedslagsfeltet til utvalde vassdrag kan jordbruksføretak teikne miljøavtale med kommunen for å minske tap av næringsstoff til vassdrag. Målet med miljøavtalane er å motivere bøndene til god gjødslingspraksis, til å gjere punkttiltak på eigen gard og til å halde ein grasdekt ugjødsla kantsone langs vassdrag. Miljøavtalane kan maksimalt gå i seks år. Dei første tre åra er definert som trinn 1, medan dei tre neste er definert som trinn 2.

Søkarane om tilskot må oppfylle alle elementa i miljøavtalen, og avtalen gjeld all fulldyrka og overflatedyrka areal som søkaren har i det aktuelle nedslagsfeltet. Underteikna avtale gir landbruksforvaltninga rett til å innhente og samanstillе opplysningar om jorda sin fosforstatus.

Trinn 1

Følgjande vassdrag er i trinn 1

- Orrevassdraget, vest for Bryne (2022 – 2024)

Trinn 2

Følgjande vassdrag er i trinn 2

- Skjoldafjorden (2023 – 2025)
- Håelva utanom Tverråna (2022 – 2024)

Tiltaksklasse	Førebels sats
Trinn 1	100 kr per dekar
Trinn 2	90 kr per dekar

§29 Klimarådgiving

I 2021 blei det er innført tilskot til klimarådgiving på gardsbruk i Rogaland. Føretaka kan søke om tilskot i etterkant av utført rådgiving. **Saman med søknaden skal dei legge ved kopi av tiltaksplanen.** Kommunane kan ved kontroll be om å få sjå kvittering for utført klimaråd. Dei som tilbyr klimaråd skal vere godkjend av Landbruksdirektoratet. Så langt er det NLR Rogaland og TINE som tilbyr klimaråd i Rogaland. Klimarådgiving skal innehalde to tema:

1. Gjennomgang av utslepp og opptak av klimagassar på driftseininga med sikte på å gjennomføre tiltak.
2. Vurdering av behov for klimatilpassing

NLR og TINE bruker [klimakalkulatoren](#) for å vurdere potensialet for klimagassreduksjon på gardsbruket. På heimesida klimasmartlandbruk.no er det informasjon om klimakalkulatoren. Så langt er klimakalkulatoren utvikla for produksjonane; mjølk, korn og gris. Dei andre produksjonane vil følge fortløpande.

Klimatilpassing handlar om å kunne møte endringar i klima i gardsdrifta. Det er venta større svingingar i både temperatur og nedbør, og fleire episodar med store nedbørsmengder på kort tid. Handtering av overflatevatn, behov for drenering, avbøtande tiltak som sedimentasjonsdammar, fangdammar, naturbaserte reinseløysningar, vatningsanlegg ved tørke o.l. er aktuelle element i rådgivinga. Rådgivarane skal bruke malen som er utarbeida i fellesskap med Landbruksdirektoratet, og klimarådgivinga skal lede ut i ein tiltaksplan tilpassa den einskilde driftseininga.

Tiltaksklasse	Førebels sats
To-til-ein rådgiving	8000 kr
Ein-til-ein rådgiving	6000 kr
Grupperådgiving	2000 kr

Oversikt over førebels tilskotssats RMP 2024

Tiltak	Førebels sats 2024	Tilskotstak og avgrensingar
Kulturlandskap		
Drift av bratt areal		
Fulldyrka og overflatedyrka (1:5 og 1:3)	180 kr per dekar	
Innmarksbeite (1:5 og 1:3)	160 kr per dekar	
Beiting av verdifull jordbrukslandskap i innmark		
	500 kr per dekar	
Drift av beitelag		
	25 kr per dyr	
Biologisk mangfold		
Slått av slåttemyr eller slåttemark		
	2000 kr per dekar	
Beiting av kystlynghei (DN HB13 / NiN)		
Svært viktig (A-lokalitet / svært høg kvalitet)	70 kr per dekar	
Viktig (B-lokalitet / høg kvalitet og moderat kvalitet)	40 kr per dekar	60 000 kr/føretak
Lokalt viktig (C-lokalitet / lav kvalitet)	10 kr per dekar	
Brenning av kystlynghei		
	400 kr per dekar	60 000 kr/føretak
Skjøtsel av biologisk verdifull areal		
	300 kr per dekar	50 000 kr/føretak

Skjøtsel av trua naturtypar

500 kr per dekar

60 000 kr/føretak

Skjøtsel av styvingstre

600 kr per tre ved
styving

Soner for pollinerande insekt

Eiga stripe, generell frøblanding 50 kr per meter

Eiga stripe, regional frøblanding 70 kr per meter

10 000 kr/føretak

Tilgrensande kantsone 70 kr per meter

Tilrettelegging av hekke- og beiteområda for fugl

Høg tilrettelegging (vipestripe) 900 kr per dekar

Maksimalt 20
dekar/føretak

Låg tilrettelegging (våtmarksbeiting) 500 kr per dekar

Kulturminner og kulturmiljø

Skjøtsel av automatisk freda kulturminne

100 kr per dekar

Skjøtsel av enkeltstående automatisk freda kulturminne

500 kr per gravminne

Minimum 3 registrerte
synleg gravminne

Drift av seter

4 veker 80 000 per seter

6 veker 120 000 per seter

Friluftsliv

Vedlikehald av turstiar i jordbrukslandskapet

9 kr per meter

Avrenning til vatn

Grasdekt sone i åker

Korn 35 kr per meter

Potet/grønsaker 55 kr per meter

Minimum 50 meter

Kantsone i eng

Prioriterte områder 25 kr per meter

Andre områder 10 kr per meter

Minimum 50 meter

Grasdekt vassvegar og grasstripe i åker

Korn 35 kr per meter

Potet/grønsaker 55 kr per meter

Minimum 50 meter

Utslepp til luft

Nedfelling av husdyrgjødsel

80 kr per dekar

Nedlegging av husdyrgjødsel

80 kr per dekar

Spreiing av husdyrgjødsel med tilføringslange

50 kr per dekar

Jord og jordhelse

Fangvekstar som underkultur

300 kr per dekar

Fangvekstar sådd etter hausting

300 kr per dekar

Spreiing av biokol

15 kr per kg

Maksimalt 4000 kg
spreidd biokol/føretak

Klimarådgivning og miljøavtale

Klimarådgiving

To-til-ein rådgiving 8000 kr

Ein-til-ein rådgiving 6000 kr

Grupperådgiving 2000 kr

Miljøavtale

Trinn 1 100 kr per dekar

Trinn 2 95 kr per dekar